

Szövegfeldolgozási módszerekre épülő földrajztanulás

8. évfolyam – Ausztrália földrajza

Készítette: Kedves Júlia (MA földrajz szakos hallgató, 2010. október)

1. Alapadatok

Osztály: 7. a

A témakör megnevezése: Távoli kontinensek földrajza/ Afrika és Ausztrália

A tanítási egység címe: A legkisebb kontinens, Ausztrália

Az óra típusa: Új ismeretet feldolgozó óra

Az óra jellemző munkaformája: Egyéni és frontális munkaforma

Tankönyv: Jónás – Kovács – Mészáros – Vízvári: Földrajz 7. A kontinensek földrajza.

A természetről tizenéveseknek sorozat. Szeged, Mozaik, 2009

2. Tantervi követelmények

A tanítási óra oktatási célja:

- Ismerkedés Ausztráliával
- Ausztrália népességének megismerése
- Bepillantás Ausztrália természeti viszonyaiba és mezőgazdaságába
- Korábban tanult összefüggések mozgósítása, gondolkodás

A tanítási óra nevelési célja:

- Környezeti nevelés: a természet közeli népek és a civilizáció eltérő magatartása
- Közösségi nevelés: egymás meghallgatása, fegyelmezett csoportos munkavégzés;
- A közös munkában való hatékony részvétel.
- Társadalmi, állampolgári nevelés: A társadalmon kívüli csoportok helyzetéről való gondolkodás, az állampolgári jogok és kötelességek átgondolása

A tanítási óra képzési célja:

- Lényegkiemelés gyakorlása
- Értelmezés, fogalmazás gyakorlása
- Szövegből származó adatok rendszerbe foglalása
- A műfaji sajátosságok és ezek különbségeinek észlelése
- A számszerű gazdasági adatokkal való foglalkozás
- Az érvelés gyakorlása

Oktatási követelmények:

a. Megerősítendő fogalmak:

Általános fogalmak: „élő kövületek”, abók/bennszülöttek, bevándorlás, juhtenyésztés

Egyedi fogalmak: Indiai-óceán, Timor-tenger, Arafura-tenger, Csendes-óceán, Tasmania, Nagy-korallzátony, Ausztrál Államszövetség

b. Megerősítendő folyamatok:

- A törzsfajlódás
- A bevándorlás folyamata

c. Mélyítendő összefüggések:

kontinensvándorlás – törzsfajlódás eltérő útjai – különleges élővilág

d. Kiemelt tevékenységek:

- Feladatmegoldás
- Összehasonlítás
- Átfogalmazás
- Rendszerezés
- Ábra készítése szöveges leírás alapján
- Táblázat készítése szöveges leírás alapján
- Érvelés

Tantárgyi koncentráció:

- *Belső koncentráció:* természeti viszonyok, élővilág, népesség, bevándorlás, juhtenyésztés
- *Külső koncentráció:* Irodalommal: szövegfeldolgozás, szépirodalom felhasználása, matematikával: számszerű adatok táblázatba foglalása, ábra készítése.

3. Szemléltető eszközök

- Ausztrália domborzati falitérképe
- Táblai vázlatok
- Táblai rajz
- Szemelvények

4. Az óra részletes terve

Idő	Az óra menete	Didaktikai mozzanat	Didaktikai módszer	Eszköz
-----	---------------	---------------------	--------------------	--------

0,5'	1. Az óra szervezése: jelentések, adminisztráció.			
------	--	--	--	--

44'	2. Új anyag feldolgozása			
-----	---------------------------------	--	--	--

2'	a. Bevezetés, Ausztrália fekvése <ul style="list-style-type: none"> - leolvassák a földrész koordinátáit - a gyerekek leolvassák Ausztrália határait	Alkalmazó rögzítés	Frontális osztálymunka	- falitérkép – Ausztrália domborzata - atlasz
8'	b. Ausztrália természeti adottságai Szövegfeldolgozás <ul style="list-style-type: none"> - egyéni olvasás - Húzzuk alá a szövegben, miben „leg” Ausztrália!	Alkalmazó rögzítés	Egyéni munka	Szemelvény 1.

	<ul style="list-style-type: none"> - Fogalmazzuk meg ezek értelmét saját szavainkkal! (megoldás a szemelvény1. doc-ban) → közösen - Tudunk még további „leget”? → a legkésőbb felfedezett lakott kontinens (ráírni a lapra) - Miért nevezik Ausztráliát „szabadtéri múzeumnak”? → különleges élővilág - Mit jelent az „élő kővület” kifejezés? → olyan élőlény, ami máshol már kihalt - Ez minek a következménye? → Ausztrália régen elszakadt a többi földrésztől - Szedjük össze, milyen itt élő, különleges állatokat és növényeket ismerünk! → táblán - Miért lehet veszélyes, ha más kontinensek élőlényeit behozzák? → új tag a táplálékláncban, megbomlik az egyensúly → egyes fajokat kipusztíthat 	Rendszerezés	Frontális osztálymunka	Tábla tablakep1.doc
--	---	--------------	------------------------	------------------------

26'	c. Emberek Ausztráliában			
7'	Szövegfeldolgozás <ul style="list-style-type: none"> - olvasás → A és B csoport → a párok különböző szöveget olvassanak - megbeszélés párokban - párok felszólítása → rögzítés a táblán 	Alkalmazó rögzítés	Egyéni munka Páros munka Frontális osztálymunka	szemelvény2.1 Tábla tablakep2.
9'	Szövegfeldolgozás <ul style="list-style-type: none"> - olvasás, feladatmegoldás - megbeszélés, 2. fd. rajza a táblára - összehasonlítás a 2.2 szemelvény A. szövegével: Miben különbözik a bumeráng leírása a két helyen? → tárgyilagos, élményszerű leírás - Felcserélhetőek-e egymással a leírások a két szövegben? → Nem, mert nem illik a szövegbe (tudományos ismeretterjesztő/regény) 	Alkalmazó rögzítés	Egyéni munka Frontális osztálymunka	szemelvény2.2 szemelvény2.1 Tábla tablakep3.jpg
10'	Szövegfeldolgozás <ul style="list-style-type: none"> - olvasás, 1. feladat - ismeretlen szavak megbeszélése - 2. feladat → gondolkodás, lejegyzés - megbeszélés → fiúk és lányok felváltva mondanak érveket 	Alkalmazó rögzítés Érvelés	Egyéni munka Frontális osztálymunka	Szemelvény2.3

8'	d. Ausztrália mezőgazdasága – a juhtenyésztés és a gyapjú			
	Szövegfeldolgozás <ul style="list-style-type: none"> - olvasás, a feladatok megoldása - megbeszélés, táblázat rögzítése a táblán 	Rendszerezés	Egyéni munka	Szemelvény 3. Tábla

Táblakép 1.

A legkisebb kontinens, Ausztrália

Élővilág

akácia eukaliptusz

Növények

palackfa

Táblakép 2.

Ausztrália népessége

Őslakosság

40-45 ezer éve

letelepedés

vadászat, halászat, gyűjtögetés
(önellátás)

természet közeli

„fejletlen”

Bevándorlók

17. század

kényszer/kalandvágy, nyereségvágy
(aranyláz)

mezőgazdaság, ipar (bányászat)

környetkárosító, átalakító

„fejlett”

Szemelvény 2.2

Olvasd el Verne regényének részletét, majd oldd meg a feladatokat!

Az egyik bennszülött pirosra mázolt, különös szerkezetet ragadott kézbe, kivált még mindig mozdulatlanul álló társai sorából, és a kakadu-falka felé lopódzott. Zajtalanul kúszott a fák és bozótok között. Levél se zizzent, kavics se csörrent a nyomában. Mintha árnyék siklott volna végig a tisztáson.

Amikor a bennszülött megfelelő távolságra megközelítette a madarakat, két lábnyi magasságban a talajtól vízszintes irányban elhajította a szerszámját. A fegyver mintegy negyven lábnyira repült így a talajjal párhuzamosan. Aztán anélkül, hogy a talajt érintette volna, derékszögben elfordult addigi irányától, száz lábnyira a levegőbe emelkedett, leütött vagy egy tucat madarat, aztán parabola-alakú röppályát leírva, ismét a vadász lábánál zuhant a földre.

(Jules Verne: Grant kapitány gyermekei Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest, 380–381.o.)

1. Mely szerszámra ismertél a leírásból?
A bumerángra.
2. Rajzold le az eszköz pályáját! Jelöld a vadászt és a madarakat is!
A vízszintes, a függőleges és a parabola megjelenítése. Az arányok (távolság) érzékeltetése.

Szemelvény 2.3

Olvasd el az alábbi szöveget, majd oldd meg a feladatokat!

A következő tudósítás, amelyet az Ausztráliát járt német utazó, Jacobs írt, 1959-ből származik. A bennszülöttek iránt különösen érdeklődött, és a véletlen egy ausztráliai antropológussal hozta össze, aki egy bennszülöttet kórházba szállított. A német utazót meglepte, hogy a professzor gondoskodott a kórházi ellátásról. De a további felvilágosítások még megdöbbentőbbek voltak. A professzor a következőket mondta:

– Tudawali nem ausztráliai állampolgár. Bennszülött. A mi civilizált közösségünkön kívül áll, így nincsenek is meg a fehérek jogai. – Even professzor arcjátéka sejtette, hogy nem ért egészen egyet azzal, amit mond.
– Nem mindenki tartja ezt helyesnek, de a legtöbb ausztráliait nem érdekli az ügy, a kormányhivatalok meg nem tudnak mit kezdeni a bennszülöttekkel. Az abók - az angol aborigéne (bennszülött) rövidítését használják — közül jó marhahajcsárok kerülnek ki, de ipari munkásként semmit sem érnek. Pedig a modern Ausztrália bálványa az ipar. Az őslakosság így másodrendű embernek számít, sőt tehernek tekintik.

1. Húzd alá a szövegben az ismeretlen szavakat!

(megbeszélés: abo/aborigéne – bennszülött, antropológus: az emberről szóló tudomány tudósa)

2. lányok: Érvelj amellett, hogy a bennszülöttek is megkaphassák a fehéreknek járó jogokat és az állampolgárságot!

érvek:

a bennszülöttek előbb voltak itt, ezért igazságtalan, hogy

- eredetileg az övék volt a földrész
- sok helyről kiszorították őket, a társadalomba való befogadással némileg kárpótolhatnák őket, stb.

2. fiúk: Fogalmazz meg érveket azzal kapcsolatban, hogy miért nem lenne célszerű állampolgárságot adni a bennszülötteknek!

érvek:

- nem vesznek részt az állam működésében, nem adóznak → nincs joguk beleszólni az állam működésébe;
- tanulatlanok, képzetlenek, nem is tudnának élni a jogaikkal, így ez felesleges;
- különleges életfeltételeiket meg kell őrizni, így jobb, ha távol tartják őket a fehér társadalomtól, stb.

Szemelvény 3.

Valamit az ausztrál gyapjúról

1792- vagy '93-ban néhány angol birka került Ausztráliába, és John MacArthur kapitány, aki az ott állomásozó csapatok gazdasági tisztje volt, felfigyelt, hogy a már ott levő fokföldi birkákkal történt véletlen keresztezés milyen előnyösen befolyásolta a gyapjú minőségét. MacArthur megkért egy hajóskapitányt, hogy hozzon a Fokföldről jó fajtájú birkákat közös haszonra. Ez a kapitány ugyan nem tért vissza, de utódja, Kent kapitány vett egy csomó tiszta merinó birkát, és elhozta őket MacArthurnak. Ez 1797-ben történt. A birkákat négyfelé osztották. MacArthur öt anyajuhot és három kost kapott. A másik három társ, úgy látszik, nem törődött a dologgal, de MacArthur nagy figyelmet szentelt állatainak, és nyugalomba vonulása után minden energiáját a kitűnő minőségű gyapjút adó állatok tenyésztésének szentelte. Kezdeményezésének nagy sikerét legjobban az bizonyítja, hogy tíz év múltán elindult Londonba az első ausztráliai gyapjút szállító hajó Sydneyből. Pedig ebben az időben még csak mindössze 6124 birka és 1044 szarvasmarha legelt Ausztrália tágas területén.

A birkatenyésztés aranybánya lett, és fél évszázad alatt óriási méretűvé növekedett. 1850- ben az ausztráliai telepések száma még csak 400000 volt, de a birkanépeség már vagy 16 millióra növekedett. Igaz, ekkorra már a gazdagság másik forrásának számított, és a birka versenytársa lett a szarvasmarha, bár ekkor még csak kétmilliónyt tartottak a kontinensen. A birkák száma a 19. század végére meghaladta a százmilliót, s ma Ausztrália ugyanúgy „birkaháton nyargal”, mint ötven esztendeje. Több mint 140 millió birkája a világ birkaállományának ugyan csak 13%-át jelenti, de gyapjában a világtermelés 28%-a esik.

forrás: Koroknay István: Ausztrália és Óceánia. Budapest, Móra, 1977. 65. o.

1. Milyen célból tenyésztik a juhokat Ausztráliában?
Gyapjújáért, melyet a világpiacon értékesítenek.
2. Húzd alá a szövegben a juhállomány nagyságára utaló adatokat!
3. foglald ezeket az adatokat táblázatba! A táblázat tartalmazza az időpontokat is! Vedd figyelembe a szöveg keletkezésének évét! Vedd fel a táblázatba a mai adatot is: napjainkban Ausztrália juhállománya kb. 90 millió egyed tartalmaz.

Év	Juhállomány (db)
1803	6124
1850	16 millió
1900	100 millió
1977	140 millió
2010	90 millió